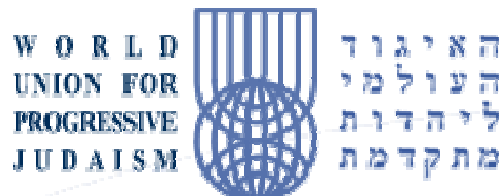

5773

Torah from Around the World

קמח אין תורה אין ואם תורה אין קמח אין אם
*Zonder levensonderhoud is er geen Tora
en zonder Tora is er geen levensonderhoud.*
(R. Eleazar ben Azarja, Pirké Avot 3:21)

Sjabbat 10 augustus 2013 / 4 elloel 5773
Sidra Devariem, Sjoftiem [Deuteronomium] 20:1-21:9
Tanach blz. 390 - 393
Haftara: Jesjaja 51:12-52:12
Tanach blz. 888 - 891

Commentaar: Rabbijn Pauline Bebe, [Communauté Juive Liberal](#), Ile de France, Parijs

Vertaler: Nico Vissel

"Dat is niet eerlijk".

Wie heeft die woorden niet minstens één keer in zijn leven uitgeroepen? Of we nou kind, tiener of volwassene zijn, ons begrip van onrecht, de daaruit voortvloeiende opstandigheid die ons inspireert, versterkt ons gevoel van mens. We bestaan op zo'n moment werkelijk, juist omdat onze menselijkheid, onze waardigheid is ontkend door een onrecht dat anderen of onszelf is aangedaan, er is over ons heen gelopen.

Job, die keer op keer werd getest, bevroeg telkens weer het onrecht dat hem tot in zijn diepste wezen had getroffen. Avraham, die reageerde op een onrecht dat hij had waargenomen, roept uit: "Hasjofeet kol ha'arets lo je'asee misjpat?" "Zal de rechter van de gehele aarde geen recht doen?" (Gen. 18:25) Deze krachtige uitingen op die momenten toonden hun mens-zijn op zijn mooist, omdat zij niet werkeloos toekeken toen hun medemens in gevaar werd gebracht. (Wajikra/Leviticus 19:16)

Hierdoor worden zij *achiem*, broeders, of *achiot*, zusters. Doordat zij *achrajoet*: verantwoordelijkheidsgevoel hebben, nemen zij de verantwoordelijkheid voor allen, met een menselijk gelaat. Hoe kan men zijn gezicht tonen, zijn *panim*? (In ons Jiddisch: ponem). Wie zijn gezicht laat zien, richt zich tot de ander, wendt zijn blik niet af, doet niet alsof. Diegene negeert het lijden niet zonder iets te zeggen, zonder een poging het te herstellen. Menselijkheid wordt getoond door op de vraag: 'Ben ik mijn broeders hoeder?', altijd met ja te antwoorden. Dat is de grondslag van mijn mens-zijn: mijn gevoel voor rechtvaardigheid, *tsedek*.

"*Tsedek, tsedek tirdof*" - deze zin waarop herhaaldelijk commentaar wordt geleverd, roept met kracht vragen op. Het woord *tsedek* komt twee keer voor. Maar er is toch maar één rechtvaardigheid? Het is toch hetzelfde voor rijk en arm, voor klein en groot? Idealiter ja. Maar wat is de realiteit?

Een ieder bekijkt de werkelijkheid, een gebeurtenis in zijn leven vanuit zijn eigen gezichtshoek. Perspectief werd in de schilderkunst ontdekt doordat men de verscheidenheid van gezichtspunten leerde aanvaarden. Het mag niet verbazen dat totalitair denken het idee van een 'officiële schilderkunst' - met ontkenning van verschillende gezichtspunten - kon omhelzen. Inderdaad, we zien met onze eigen ogen, we horen met onze eigen oren. Alles wat we zien heeft zijn eigen kleur, geur en smaak, die zijn uniek voor elk van ons. Zelfs als twee mensen eenzelfde soort bestaan hebben, met dezelfde ervaringen, zullen ze die toch anders beleven. Een boek, een liefdesverhaal, een mislukking, een succes, een gesprek, ja zelfs een knipoog. Waarneming komt uit een enkele bron, waardoor een ieder slechts uit zijn eigen venster kan kijken en zien wat een ander niet ziet vanuit diens venster. Er is daarom geen objectieve beschrijving van de werkelijkheid. Ik zeg iets, ik lees iets vanuit de persoon, vanuit degene die ik ben, met mijn verleden, mijn voorgeschiedenis, mijn opleiding, mijn ervaringen, mijn beperkingen en mijn geconditioneerdheid.

Als iedereen uniek is - zoals de traditie het verwoordt: HaKadosj Baoech Hoe, de Heilige Geprezen zij Hij, heeft de mens geschapen als een uniek wezen - dan kan deze subjectiviteit niet gereduceerd worden tot een algemeenheid. (zie Misjna, Sanhedrin 4:5)

Het is hierdoor, dat het zo moeilijk is rechtvaardigheid te vinden. Je vindt het al krabbelend tussen mijn *tsedek* en jouw *tsedek*. Tussen wat ik als rechtvaardig voel en jouw gevoelens daarover. Tussen ik en gij, ergens in de stilte, in de ruimte tussen de woorden *tsedek* en *tsedek*, als de ego's zijn opgehouden zich hees te schreeuwen.

Daarom is de taak van de rechter zo ontzagwekkend groot, of het nu een ouder is, die om beurten de *tsedek* van ieder kind aanhoort en probeert de meest rechtvaardige beslissing te nemen zonder een van allen onrecht te doen, of een mediator tussen gekwetste minnaars die beiden aanhoort, of degene die probeert conflicten tussen staten op te lossen.

Derhalve zegt *Pirké Awot* (Spreekwoorden der vaderen): Beoordeel anderen niet voordat je je in hen verplaatst hebt. Gelukkig laat onze verbeeldingskracht het toe, dat we onszelf een beetje in de ander kunnen verplaatsen. Maar alleen een klein beetje, want ieder heeft zijn eigen plek, die niemand anders kan innemen.

Tirdof - het najagen - is als een punt in de oneindigheid, dat zich verwijderd telkens als we het lijken te naderen. Het ideaal van gerechtigheid en zijn perfecte uitvoering ontsnapt ons behoorlijk. Het behoort God toe. Maar ook God ontkomt er niet aan. Sjabbat Sjalom.

